

aqua calidæ, postquam aut more Græcorum, etiam ad priuatos usus peruenit, mos publicus, & maximè ut alibi masculi, alibi fœminæ lauarentur, tunc & Græcorum more, cœpit appellari balneum hoc viorum, illud mulierum, liquef enim ex oratione Grachij, de legibus promulgatis apud Gellium, eousque balnearum usum vtriusq; sexus, in publico fuisse promiscuum. Dicitur & balneum etiam idem, quod balneum: balneum autem cum sit nomen à βαλανείῳ, deductum, differt à thermis, quod in thermis calor sufficit, in balneo etiam lauacrum includitur, quanquam & laconicum balneum, in quo solum sudabant dicatur: Et βαλανείῳ, sit à βαλάνεσ, ἀνέτῳ, quod est glandes succendere. Dicitur ergo balneum, magis de artificio calore, & igneo: thermæ de naturalibus. Quanquam & balnea Neroniana dicta sint de aquis sponte nascentibus in Patauino agro, nihil est tam diligenter excogitatum, quod humana malitia non interiuerat. Antiquitus miscebantur in balneis publicis, masculi fœminis, vnde dedecora multa siebant. Diuisæ sunt concamerationes, ut in aliis masculi lauarentur, in aliis fœminæ, protinus pro dedecore scelera prodierunt, ætatem, ætati, iniuriam facientes, vnde tot probra, institutores Christianæ religionis omnia sustulerunt. Attamen tantum potuit amor usus huius, & populi fauor, ut Iustinianus qui iam adulta religione nostra floruit, balneum Zeusippus Constantinopoli, in domo Augusta ædificauerit, cōseruauit & ornauit, Archidianas in eadem urbe, ad partē Oriëtis, ex Propontide nauigantibus, hoc est, à lœua. Nec solum Constantinopoli, sed Carthaginæ, Theodorianas construxit, ut author est Procopius, sic usui publico, ut gloria, & populi fauor cum pietate pugnaret. Adriano Imperatori obij cebatur, quod publicè cum amicis lauaretur. Commodo autem, quod sœpius in die lauaretur, & in balneis coenitare. Gordiano autem iuniori, quod septies in diebus æstiuis, bis in hyemalibus lauaretur, ut retulit B. Martianus in quarto Topographia. Porro quidam lauabantur bis in die, (& forsan plerique quibus otium esset) ut à Galeno colligitur octauo artis curandi. Comoda enim plura erant balnei, aperire poros, sudorem facile prolicere, sitem fedare atque æstimare, somnum prouocare, mundare, atque purgare cutim, sordemque omnem ex illa detergere, humectare corpus, adiuuant, & coctionem tertiam balnea: atque corpus impinguat, & infantibus prosunt, atque gracilibus, magis quam corpulentis, iuuant & non parum vocem, eamque claram efficiunt. Dicebat autem in tertio de Tuenda sanitatem. [Dautium aquarum balnea, si calefactarum sint media temperie, calefaciunt, adeò ut ferè etiam mortuos (inquit tertio de his quæ in Medicatrina) & humectant: si minus calida refrigerant, & humectant: si magis calefaciunt, sed non perinde humectant,] inde subiungit post pauca, [Vires balnei temperati, quod ad tuendam sanitatem pertinet, quam fieri potest, paucissimis subiiciam dilato in aliud tempus, quem in morbis præstat usu. Igitur

iuuenis exercitatus iam parum, balneo parum indiget, ut qui ex mediocri exercitatione, & Apoterapia omnie, iam sit consecutus: si tamen commodè ipsum adhibeas duras, tensaque partes emollit: extrematum, putreque siquid est intus, ad cutim euocat, at neque hæc in huiusmodi iuuene sunt necessaria. Verum potius elui puluerem, atque sudorem magis postulat, quam calefieri. Ideò neque in Laconico immorari is debebit, sicut qui citra exercitationem se ipsos elixant, sed tantum ad solium usque transire: sed nec morari in piscina huic est opus, immo lotus, ut compræhensum est, ad frigidam transire festinet.] Ex quibus verbis quædam coniectari licet, circa constructionem ipsius balnei, de quibus postmodum agam. Sed ut ad rem redeam, sexto in sextum de Morbis vulgaribus commendat balneum à tribus, quod os siccum humidum reddat, & sitim extinguat, & corpus calidum, & arefactum temperet. Alia quoque infra commemorat auxilia, sed de his suo loco. Nunc iam quibus obsit, dicere tempestiuum reor. Primum quidem insuetis balneum persæpe grauiter nocet, & ut in fluxionibus ad ventrem vitilissimum est ita sanguinis fluxum grauiter irritat. Nocet præterea plurimum plethoricis, ac crudis: præterea in incremento morbi, & in accessionibus antè declinationem, & in obstructionibus, obest quoque vtero gerentibus, velut undecimo de usu partium. Quod verò præter spem quasi est, est quod balnea post cibum prosunt gracilibus id sanè ita interpretor, quod adhibita iuxta rationem traditam, tertio de Facultatibus naturalibus. Cùm coctio in membris iam incipit celebrari: hæc inquam quarto decimo Methodi, secus autem quotidianas procreat: Dissoluit præterea balneum vires, & effeminit hominem, nocetque plurimum, si à balneo, vino quis vatur. Nocet præterea inflammationi, & erysipelati, neque lauari debent, qui destillatione, aut grauedine, aut capitis dolore ex ardore, neque syncope ex cruditatibus laborant: quin etiam balneum, omnibus morbis materiam procreandis subministrat. Ut etiam si superfluum febres quas secus extinguere posset, accendat. Præcipue autem balneum putredini nocet, eamque gignit & auget. Ulceribus præterea etiam obest quod vlera sanatione indigent, sanatio autem ex excitatione procedit.

Cont. 1.

Balneum quibus obsit.
Cap. 10.

Cap. 13.

Cap. 16.

Lib. 1. & 6.
de adiunctis
Institutioni.

Cap. 7.
Cap. 2. post
principijs.
Balnei vires.

Cap. 4. in ini-
tio.

CAP V T XXIII.

De Balnearum preparatione.

Balneorum præparatio, alia quidem instrumentorum, alia lotionum, ante enim quam lauarentur, plerique inungi solebant, ac etiam à lotione ipsa: Inde sunt instrumenta, & vasæ velut dictum est labra aluei, rotæ, pelues, labra à similitudine dicuntur vasæ, quæ exorrecta illa habent, veluti margines, aut fines quasdam, vocant tinacia huiusmodi, sed & vas quodcumque amplum auf marmo